

Nieuwe literatuur en bladmuziek

Wieke Karsten - In de muziek, Over musiceren, studeren en het brein

“Het bijzondere van leren is dat alles wat we doen, geldt als een investering in onze toekomst. Met elke oefening die we doen, elk stuk dat we uitvoeren, elk concert dat we beluisteren, is ons brein weer een beetje rijker geworden.”

Dit citaat is een van de vele mooie zinnen die we kunnen lezen in het vorig jaar verschenen boek *In de muziek, Over musiceren, studeren en het brein* van Wieke Karsten. Waardevolle vakliteratuur voor iedereen die geïnteresseerd is in het maken van muziek: vakstudenten, ambitieuze amateurs, professionele musici en ouders van leerlingen.

Wieke Karsten studeerde in Engeland bij de befaamde fluitistpedagoog Trevor Wye en in Den Haag bij Rien de Reede en Thies Roorda. Zij geeft tegenwoordig fluitlessen, colleges over studeren en performen, methodiek en didactiek aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Eerder was zij ook docent aan het Prins Claus Conservatorium Groningen. Wieke specialiseerde zich op het gebied van musiceren, studeren en het brein en ontwikkelde een methode die inspiratie en praktische oefeningen biedt voor het studeren en omgaan met eventuele podiumspanning. Het doel van de oefeningen is meer grip te krijgen op ons eigen leerproces, en

met meer resultaat en meer speelplezier te studeren. *In de muziek, Over musiceren, studeren en het brein* vormt de neerslag van haar methode.

In het artikel ‘In de muziek – Aansturing’ in *Piano Bulletin* 2019/2 is reeds een tipje van de sluier opgelicht. Het boek heeft meerdere verbindende functies: het slaat een brug tussen inzichten in de hersenwetenschappen op het gebied van studeren, leren en performen en de dagelijkse praktijk van de muziekbeoefening en het lesgeven. Daarnaast streeft Wieke ernaar dat docenten en leerlingen elkaar door dit boek beter gaan begrijpen, waardoor het lesgeven, lesnemen en studeren in effectiviteit toenemen. Tot slot creëert zij met de vele workshops en lezingen die zij geeft over het onderwerp en de hartelijke uitnodiging aan lezers na het lezen van het boek hun vragen, opmerkingen en persoonlijke ervaringen met haar te delen een nieuwe impuls in het denken en communiceren over dit onderwerp.

Het eerste deel van het boek, ‘Het brein van de musicus’, beslaat een definitie van wat leren is vanuit neurowetenschappelijk perspectief, een uiteenzetting van de unieke mix van vaardigheden die het leren musiceren (een instrument bespelen, repertoire instuderen en performen) van ons vraagt in de context van het onderscheid tussen *input* en *output*, en de ontwikkeling van de zintuiglijke gebieden van het brein door musici.

Deel twee gaat over het door Karsten ontwikkelde model ‘Het huis van de musicus’. Dit model geeft weer wat er allemaal komt kijken bij het studeren van repertoire. Haar betoog wordt inzichtelijk gemaakt door een helder vormgegeven grafische representatie van het huis. De musicus klimt tijdens het studieproces op van het fundament (de partituur) naar de zolder (expressie). Expressie wordt hierbij gedefinieerd als ‘artistieke gevoelsuitdrukking’; datgene waarmee de musicus zijn publiek raakt. Hij passeert daarbij verschillende verdiepingen: interpretatie, techniek en meesterschap. Het feit dat Wieke ook het huis in de context plaatst van *input* en *output* – de eerste drie verdiepingen vallen in de eerste categorie en de overige in de tweede – toont de hoge mate van consistentie en doordachtheid van haar methode. Expressie vormt voor de auteur het ultieme doel van musiceren.

Deel drie, ‘Breinbreed aan de slag’, is geschreven als handreiking voor musici die zich voorbereiden op een concert of auditie. De door

Karsten ontwikkelde methodiek toont zich uniek door het feit dat alle facetten ervan geïnterpreteerd worden vanuit het leren musiceren worden in het perspectief van de zes cirkels van aandacht van Eberspächer/ Karsten. Het is het streven dat de musicus zich tijdens zijn verblijf in het huis doorlopend in cirkel twee of één bevindt. In cirkel één zijn we ‘in de muziek’. Dit geeft ons de ultieme ervaring van het musiceren.

Het boek vormt een helder geschreven geheel waarin het wetenschappelijke praktisch toepasbaar wordt gemaakt voor gebruik in de studeerkamer, in de lessituatie en op het podium. Muziekvoorbeelden en praktische oefeningen verduidelijken de tekst. De door Wieke toegevoegde praktijkvoorbeelden uit haar eigen carrière als musicus en docente zorgen voor een persoonlijke noot, die de lezer op ontwapenende wijze aanmoedigt de stap te zetten naar het zich daadwerkelijk eigen gaan maken van de stof. De lezer met een wetenschappelijke achtergrond zou het ontbreken van voet- en eindnoten als gemis kunnen ervaren. Wieke koos ervoor deze weg te laten om de leesbaarheid van het betoog te vergroten.

Opvallend is de manier waarop het zorgvuldige gebruik van kleur de inhoud en leesbaarheid van het werk ondersteunt. Alle citaten zijn in kleur weergegeven. Bovendien is van elke bladzijde direct duidelijk waar deze geplaatst kan worden ten opzichte van zowel de structuur van de methode als de inhoudsopgave. De bladzijden met praktische oefeningen springen extra in het oog omdat deze lichtblauw zijn gekleurd. Een charmant detail wordt gevormd door de symboliek achter de kleurkeuze van enkele strategisch geplaatste cirkels; ze zijn van goud. De grootste cirkel zien we tevens terug op de kaft. Een mooie omslag voor een boek met werkelijk een schat aan informatie.

Thera Klaassen

Wieke Karsten – In de muziek, Over musiceren, studeren en het brein, Amsterdam University Press, Amsterdam 2019. ISBN 978-94- 6372-303- 9, e-ISBN 978- 90-4855- 152- 1, NUR 660, 232 pp, € 24,99.

Robijn Tilanus - Klankduiken

De auteur van dit boek heeft nauwelijks introductie: met haar grensverleggende improvisatie-onderwijs heeft Robijn Tilanus immers de afgelopen decennia landelijke en zelfs internationale bekendheid verkregen. Zij geeft al vele jaren improvisatielessen en -workshops aan

kinderen, volwassenen, amateurs en professionals die op alle soorten instrumenten of vocaal, op alle niveaus en in alle genres musiceren.

Ook is Robijn bekend door de twee boeken die zij afgelopen jaren het licht deed zien. In het eerste, *KWINTessens*, behandelt zij de harmonieleer. *Vrij spel* gaat over de praktijk van het improviseren. In haar derde boek, *Klankduiken*, dat afgelopen najaar verscheen, gaat Tilanus veel dieper in op het belangrijkste, maar desondanks vaak wat verwaarloosde aspect van het improviseren: muzikale en emotionele betekenis geven aan iedere gespeelde noot. Dit aspect kan naadloos gekoppeld worden aan het begrip ‘flow’. Wie met flow speelt zit helemaal in de muziek, communiceert optimaal met de luisteraars en de concentratie wordt niet vestoord door technische problemen, podiumvrees en afleidende gedachten.

In *Klankduiken* biedt Robijn Tilanus een methode waarmee “iedereen moeiteloos kan leren musiceren in dertig seconden per dag”, aldus de ondertitel. Die slogan doet denken aan Amerikaanse reclameteksten, bijvoorbeeld voor afslankdiëten. Enigszins commercieel is Tilanus’ aanpak zeker: klankduiken® is zelfs een door haar gedeponeerd merk, net als klankduik-coach®. Wie dat laatste wil worden kan bij Robijns eigen Improvisatie Academie terecht. Ook om te leren klankduiken is Robijn natuurlijk de aangewezen docente, maar haar boek biedt een uitstekende leidraad om er zelf of met leerlingen mee aan de slag te gaan.